

**ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ЗАКОНЫ**

**«Татарстан Республикасында матди булмаган мэдәни мирас турында»
Татарстан Республикасы Законна үзгәрешләр керту хакында**

Татарстан Республикасы
Дәүләт Советы тарафыннан
2023 елның 23 мартында
кабул ителде

1 статья

«Татарстан Республикасында матди булмаган мэдәни мирас турында» 2017 елның 26 маендагы 34-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законна (Татарстан Республикасы законнар жыйнагы, 2017, № 41 (I өлеш), аны түбөндөгө редакциядә баян итеп, үзгәрешләр кертергә:

**«Матди булмаган этномэдәни байлыктар өлкәсендә
аерым мәсьәләләргә жайга салу турында**

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЗАКОНЫ

1 статья. Әлеге Законның жайга салу предметы

Әлеге Закон Татарстан Республикасында Россия Федерациясенә матди булмаган этномэдәни байлыктар объектларын (алга таба – матди булмаган этномэдәни байлыктар) ачыклау, өйрөнү, алардан файдалану, аларны актуальләштерү, саклау, популярлаштыру һәм дәүләт саклавы өлкәсендә аерым мәсьәләләргә жайга сала.

**2 статья. Матди булмаган этномэдәни байлыктар өлкәсендәгә
мөнәсәбәтләргә хокукый жайга салу**

1. Матди булмаган этномэдәни байлыктар өлкәсендәгә мөнәсәбәтләргә хокукый жайга салу Россия Федерациясә Конституциясә, Татарстан Республикасы Конституциясә нигезләмәләренә таяна һәм «Россия Федерациясенә матди булмаган этномэдәни байлыктары турында» 2022 елның 20 октябрәндәгә 402-ФЗ номерлы Федераль закон (алга таба – Федераль закон), башка федераль законнар,

Россия Федерациясе Президентының норматив хокукый актлары, Россия Федерациясе Хөкүмөтенң норматив хокукый актлары, әлеге Закон, Татарстан Республикасының бүтән законнары һәм Татарстан Республикасының башка норматив хокукый актлары белән гамәлгә ашырыла.

2. Әлеге Законда кулланыла торган төшенчөләр Федераль законда билгеләнгән мәгънәләрендә кулланыла.

3 статья. Матди булмаган этномәдәни байлыктар объектлары

Матди булмаган этномәдәни байлыктар объектларына түбәндәгеләр керә:

1) халык авыз ижаты, телдән-телгә тапшырыла торган традицияләр һәм аларны рус телендә, татар телендә, Россия Федерациясе халыклары телләрендә һәм диалектларында житкерү рәвешләре;

2) традицион башкару осталыгы (нәфис сүз, жырлау, уен коралларында уйнау, бию) төрләре;

3) йолаларны, бәйрәмнәрне, гореф-гадәтләрне, уеннарны һәм халык мәдәниятенң башка төрләрән күрсәтү традицияләре;

4) яшәү рәвешенә һәм традицион кәсепләргә бәйлә булган, билгеле бер территориядәге тарихи барлыкка килгән сюжетларда һәм образларда, аларны гәүдәләндерү стилистикасында гамәлгә ашырыла торган объектив рәвештә белдерелгән гыйлемнәр, аларны күрсәтү технологияләре, күнекмәләре һәм рәвешләре;

5) башка матди булмаган этномәдәни байлыктар объектлары.

4 статья. Матди булмаган этномәдәни байлыктар объектлары категорияләре

Матди булмаган этномәдәни байлыктар объектлары түбәндәге категорияләргә бүленә:

1) Россия Федерациясе тарихы һәм мәдәнияте өчен аерым тарихи, мәдәни һәм фәнни кыйммәткә ия булган федераль әһәмияттәге матди булмаган этномәдәни байлыктар объектлары;

2) Татарстан Республикасы тарихы һәм мәдәнияте өчен тарихи, мәдәни һәм фәнни кыйммәткә ия булган региональ әһәмияттәге матди булмаган этномәдәни байлыктар объектлары;

3) муниципаль берәмлекләр тарихы һәм мәдәнияте өчен тарихи, мәдәни һәм фәнни кыйммәткә ия булган жирле (муниципаль) әһәмияттәге матди булмаган этномәдәни байлыктар объектлары.

5 статья. Матди булмаган этномәдәни байлыктар өлкәсендә Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары вәкаләтләре

1. Матди булмаган этномәдәни байлыктар өлкәсендә Татарстан Республикасы Дәүләт Советы вәкаләтләренә түбәндәгеләр керә:

1) матди булмаган этномәдәни байлыктар өлкәсендәгә мөнәсәбәтләренә законнар белән җайга салу;

2) матди булмаган этномәдәни байлыктар өлкәсендәгә Татарстан Республикасы законнарын үтәүне тикшереп торуны гамәлгә ашыру;

3) федераль законнарда, Татарстан Республикасы законнарында каралган башка вәкаләтләренә гамәлгә ашыру.

2. Матди булмаган этномәдәни байлыктар өлкәсендә Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты вәкаләтләренә түбәндәгеләр керә:

1) мәдәният өлкәсендә матди булмаган этномәдәни байлыктар өлешендә бердәм дәүләт сәясәтен гамәлгә ашыруда катнашу;

2) матди булмаган этномәдәни байлыктар өлкәсендә норматив хокукый актлар нәшер итү;

3) матди булмаган этномәдәни байлыктар өлкәсендәгә чаралары булган Татарстан Республикасы дәүләт программаларын раслау;

4) региональ һәм җирле милли-мәдәни автономияләргә ярдәм итү;

5) халык сәнгать һөнәрләре оешмаларына (исемлеге Россия Федерациясә Хөкүмәте вәкаләт биргән федераль башкарма хакимият органы тарафыннан расланган халык сәнгать һөнәрләре оешмаларыннан тыш) ярдәм күрсәтү;

6) Татарстан Республикасы территориясендә яшәүче Россия Федерациясә халыктары мәдәниятенә ярдәм итүгә, аны саклауга, үстерүгә һәм өйрәнүгә, Татарстан Республикасы территориясендә яшәүче Россия Федерациясә халыктарының этномәдәни күптөрлеләген, шул исәптән матди булмаган этномәдәни байлыктарны, саклауга юнәлдерелгән чараларны гамәлгә ашыру;

7) федераль законнарда, Татарстан Республикасы законнарында каралган башка вәкаләтләренә гамәлгә ашыру.

3. Татарстан Республикасы башкарма хакимиятенә матди булмаган этномәдәни байлыктар өлкәсендәгә вәкаләтле органы вәкаләтләренә (алга таба – вәкаләтле орган) түбәндәгеләр керә:

1) матди булмаган этномәдәни байлыктар объектларын ачыклау, өйрәнү, алардан файдалану, аларны актуальләштерү, саклау, популярлаштыру чараларын күрү;

2) мәдәният һәм сәнгать учреждениеләрен (исемлеге Россия Федерациясә Хөкүмәте вәкаләт биргән федераль башкарма хакимият органы тарафыннан расланган федераль дәүләт мәдәният һәм сәнгать учреждениеләреннән тыш) оештыру һәм аларга матди булмаган этномәдәни байлыктар объектларын ачыклау, өйрәнү, алардан файдалану, аларны актуальләштерү, саклау, популярлаштыру өлешендә ярдәм күрсәтү;

3) Татарстан Республикасының матди булмаган этномәдәни байлыктар объектлары реестры (алга таба – Реестр) турындагы нигезләмәне раслау, аңа шул исәптән Реестрны формалаштыру һәм алып бару тәртибе, Реестрдан файдалану тәртибе, Реестрга матди булмаган этномәдәни байлыктар объектларын керту хакында карар кабул итү тәртибе һәм Реестрдан матди булмаган этномәдәни байлыктар объектларын төшереп калдыру тәртибе, матди булмаган этномәдәни байлыктар объектына региональ яисә җирле (муниципаль) әһәмияттәге категория бирү тәртибе керә;

4) матди булмаган этномәдәни байлыктар объектн Реестрга яисә Россия Федерациясенәң федераль дәүләт матди булмаган этномәдәни байлыктар объектлары реестрына кертү турында гаризалар кабул итү;

5) матди булмаган этномәдәни байлыктар объектн Федераль законда билгеләнгән тәртиптә Россия Федерациясенәң федераль дәүләт матди булмаган этномәдәни байлыктар объектлары реестрына кертү хакында тәкъдим белән чыгу;

6) матди булмаган этномәдәни байлыктар объектларын дәүләт саклавын гамәлгә ашыру;

7) матди булмаган этномәдәни байлыктар өлкәсендә региональ фәнни-техник һәм инновацион программаларны һәм проектларны, шул исәптән Татарстан Республикасы фәнни оешмалары тарафыннан да, оештыру һәм башкару;

8) Татарстан Республикасы бюджеты акчалары исәбеннән финанслана торган матди булмаган этномәдәни байлыктар өлкәсендәге фәнни һәм фәнни-техник программаларга һәм проектларга экспертизалар үткөрүне оештыру;

9) матди булмаган этномәдәни байлыктар өлкәсендәге чаралары булган Татарстан Республикасы дәүләт программаларын эшләү;

10) эксперт советы төзү, эксперт советы турындагы нигезләмәне һәм эксперт советы составын раслау;

11) федераль законнарда, Татарстан Республикасы законнарында каралган башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыру.

6 статья. Матди булмаган этномәдәни байлыктар өлкәсендә жирле үзидарә органнары вәкаләтләрә

Жирле үзидарә органнары матди булмаган этномәдәни байлыктар өлкәсендәге вәкаләтләрне Федераль закон нигезендә гамәлгә ашыралар.

7 статья. Реестр

1. Татарстан Республикасында региональ һәм жирле (муниципаль) әһәмияттәге матди булмаган этномәдәни байлыктар объектларын исәпкә алу, саклау, өйрәнү, актуальләштерү һәм популярлаштыру максатларында Реестр төзелә һәм алып барыла.

2. Реестр региональ һәм жирле (муниципаль) әһәмияттәге матди булмаган этномәдәни байлыктар объектлары, аларны житкерү ысуллары (рәвешләре), шулай ук аларга бәйлә булган матди предметларны саклау урыннары турында мәгълүматның төп чыганагы булып тора.

3. Реестрдагы белешмәләр ачык, һәркем файдалана алырлык булалар һәм вәкаләтле органның «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендәге рәсми сайтында урнаштырылырга тиеш.

4. Вәкаләтле орган Реестрның операторы булып тора. Вәкаләтле органның карары нигезендә Реестрдан файдалану һәм аны үстерү вәкаләтләрә аның ведомство буйсынуындагы учреждениегә тапшырылырга мөмкин.

5. Матди булмаган этномәдәни байлыктар объектн Реестрга кертү турында гариза матди булмаган этномәдәни байлыктар объектн саклау һәм

популярлаштыру белән кызыксынган зат яисә гавами хакимият органы тарафыннан вәкаләтле органга бирелергә мөмкин. Матди булмаган этномәдәни байлыктар объекттын Реестрга кертү йә матди булмаган этномәдәни байлыктар объекттын Реестрга кертүдән баш тарту хакында карар гаризаны вәкаләтле органда теркәү көненнән алып бер елдан да соңга калмыйча кабул ителә.

6. Матди булмаган этномәдәни байлыктар объекттын Реестрга аның өлегә Законның 8 статьясындагы 1 өлешендә билгеләнгән барлык критерийларга туры килүе һәм аңа региональ яисә жирле (муниципаль) әһәмияттәге категория бирү турында эксперт советының бәяләмәсе нигезендә вәкаләтле органның карары белән кертелә.

7. Күрсәтелгән объектның өлегә Законның 8 статьясындагы 1 өлешендә билгеләнгән критерийларга туры килмәве турындагы эксперт советы бәяләмәсе матди булмаган этномәдәни байлыктар объекттын Реестрга кертүдән баш тарту хакында вәкаләтле орган тарафыннан карар кабул итү өчен нигез булып тора.

8. Гражданнар Реестрдагы белешмәләр чикләрендә матди булмаган этномәдәни байлыктар объектлары турында мөгълүматны тоткарлыксыз алу хокукына ия була.

8 статья. Матди булмаган этномәдәни байлыктар объектларын Реестрга кертү өчен сайлап алу критерийлары

1. Матди булмаган этномәдәни байлыктар объектлары аларны Реестрга кертү өчен түбәндәге критерийларга туры килергә тиеш:

- 1) тарихи һәм мәдәни әһәмиятлелеге;
- 2) этник, социаль яисә профессиональ төркемнең мәдәни традициясендә яисә мәдәнияте тарихында ныклап урнашу дәрәжәсе;
- 3) мәдәни традициянең уникаль дәлиле буларак кыйммәте;
- 4) юкка чыгу куркынычы.

2. Матди булмаган этномәдәни байлыктар объекттын аны Реестрга кертү өчен өлегә статьяның 1 өлешендә билгеләнгән барлык критерийларга җавап бирергә тиеш.

9 статья. Матди булмаган этномәдәни байлыктар объектларын ачыклау, өйрәнү, алардан файдалану, аларны актуальләштерү, саклау, популярлаштыру

1. Вәкаләтле орган матди булмаган этномәдәни байлыктар объектларын ачыклау, өйрәнү, алардан файдалану, аларны актуальләштерү, саклау, популярлаштыру эшчәнлеген тәмин итә һәм җайга сала.

2. Матди булмаган этномәдәни байлыктар объектларын өйрәнү фәнни, техник һәм сәнгати тикшеренүләр оештыру, фәнни-тикшеренү методологияләре эшләү ярдәмендә гамәлгә ашырыла.

3. Матди булмаган этномәдәни байлыктар объектларын актуальләштерү һәм саклау матди булмаган этномәдәни байлыктар объектларының яшәү сәләтен тәмин

итүгә, шул исәптән аларның оригиналь рәвешендә дә, юнәлдерелгән чараларны үз эченә ала.

4. Матди булмаган этномәдәни байлыктар объектларын популярлаштыру һәм алардан файдалану жәмәгать чаралары үткөрү, шул исәптән мәдәни алмашу буенча, шулай ук мирас элементларын аларның ияләреннән яшь буынга тапшыру өчен шартлар тудыру һәм фәнни, фәнни-популяр эшләрне һәм өйрәтү ярдәмлекләрен нәшер итү юлы белән тәэмин ителә.

5. Физик һәм юридик затлар вәкаләтле органга федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары нигезендә матди булмаган этномәдәни байлыктар объектларын ачыклауда, өйрәнүдә, алардан файдалануда, аларны актуальләштерүдә, саклауда, популярлаштыруда ярдәм күрсәтергә хокуклы.

10 статья. Матди булмаган этномәдәни байлыктар объектларын дәүләт саклавы

1. Матди булмаган этномәдәни байлыктар объектлары аларның югалуын, аларны теркәгән матди чыганактарның зарарлануын яисә ватылуын булдырмау, шулай ук мондый объектларны башка тискәре йогынтыдан саклау максатларында дәүләт тарафыннан сакланырга тиеш.

1. Матди булмаган этномәдәни байлыктар объектларын дәүләт саклавына түбәндәгеләр керә:

1) матди булмаган этномәдәни байлыктар объектларын ачыклауга юнәлдерелгән фәнни тикшеренүләр, эшләр оештыру, аларның яшәү рәвешләрен карау һәм, эксперт советы бәяләмәсен әзерләп, аларның торышын бәяләү;

2) Реестрны формалаштыру һәм алып бару;

3) матди булмаган этномәдәни байлыктар объектлары торышын мониторинглау һәм тикшереп тору.

11 статья. Матди булмаган этномәдәни байлыктар объектларын ачыклау, өйрәнү, алардан файдалану, аларны актуальләштерү, саклау, популярлаштыру һәм дәүләт саклавы чараларын финанслау

Матди булмаган этномәдәни байлыктар объектларын ачыклау, өйрәнү, алардан файдалану, аларны актуальләштерү, саклау, популярлаштыру һәм дәүләт саклавы чараларын финанслау Татарстан Республикасы бюджеты акчалары исәбеннән, шулай ук федераль законнарда, Татарстан Республикасы законнарында тыелмаган башка чыганактардан гамәлгә ашырыла.».

2 статья

Әлеге Закон рәсми басылып чыккан көңеннән үз көченә керә.

Татарстан Республикасы
Рәисе

Р.Н. Миңнеханов

Казан, Кремль
2023 ел, 06 апрель
№ 30-ТРЗ